

Gönüllü Gençlere Göre Yaşlılara Yönelik Toplumsal Temelli Bakım ve Destek Hizmetlerindeki Öncelik Alanları*

*Prof. Dr. Şengül Hablemitoğlu ***

*Doç. Dr. Emine Özmete ****

*Yrd. Doç. Dr. Ayşe Sezen Bayoğlu *****

*Uzm. Filiz Yıldırım ******

Özet

Bu çalışma gençlere göre evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetleri açısından öncelikli alanların belirlenmesi amacıyla planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmaya yaşlılara bakım hizmeti vermeye gönüllü olan 117 üniversite öğrencisi katılmıştır. Gönüllü gençler yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için insansal ve materyal kaynakları destekleme, korku ve yalnızlık gibi sorunlarına yönelik duygusal destek sağlama gibi toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerini öncelik olarak değerlendirmektedirler. Cinsiyet değişkeni gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerindeki öncelik sıralamasına ilişkin değerlendirmelerini etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, toplumsal temelli bakım, destek hizmetleri

Abstract

This study is planned and carried out in order to determine voluntary people's view of the priority fields in terms of community based care and support services for elderly people who are living alone at home. The study consists of 117 university students who want to serve for elderly care voluntarily. Voluntary young people evaluate primarily the community-based care and support services e.g supporting human and capital resources of elderly people living at their home to increase the frequency of visits and; providing emotional support directed to problems like fears and loneliness. Gender effects young peoples' evaluations regarding the priority sequencing in community based care and support services towards elderly people.

Key Words: Volunteering, community-based care, support services

* Bu çalışma, TÜBİTAK / SOBAG tarafından desteklenen "Ankara Büyükşehir Belediyesi "Yaşlılara Hizmet Merkezi'nde Yalnız Yaşayan Yaşlılar İçin Toplumsal Temelli Bir Bakım Hizmeti Önerisi: Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Gönüllüleri Ağı" başlıklı projenin bir bölümüdür.

** Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

*** Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

**** Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

***** Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü

1. Giriş

Yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerinin düzenli ve sistematik hale getirilmesinde, ihtiyaçların karşılanması esasına dayalı çabalarla kurulmuş olan evde bakım hizmetlerinin geliştirilmesi önemlidir. Evde bakım girişimleri Lili-an Wald'ın 1883 yılında Amerika'da ilk ev hemşireliği hizmetini organize etmesi ile başlamış; II. Dünya Savaşı'nda doktorların ev ziyaretleri ve daha sonraki yıllarda gönüllü hemşirelerin ziyaretleri ile bugüne kadar gelişme göstermiştir. İlk olarak Ev Hizmetleri Organizasyonu (The Home Service Organization) 1908'de Amerika'da kurulmuştur. Bugün Kanada, İngiltere, Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İspanya, Portekiz, Danimarka, İrlanda, İtalya, Yunanistan, Japonya, Endonezya, Tayvan ve Suudi Arabistan gibi birçok ülkede evde bakım hizmetleri yürütülmektedir (Akdemir, 2003; Danış, 2005).

Kendi evlerinde yaşlı bireylere verilen evde bakım hizmetleri, fiziksel, psiko-sosyal, palyatif ve manevi faaliyetleri içermektedir. Bu bakımın amacı, daha kaliteli bir hizmet anlayışı ile yaşlı bireylerin ve ailelerinin bağımsız bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak ve yaşam kalitesini iyileştirmektir. Evde bakım, "aileler ve toplumlar" olmak üzere iki gücün birleştirilmesi esasına dayanmaktadır. Aileler evde bakımın merkezinde yer alır ve toplumsal temelli evde bakıma duyulan ihtiyacın düzeyini belirlerler. Toplumsal temelli bir bakım anlayışı olarak evde bakım; bakıma ihtiyaç duyan hastalara ve yaşlı bireylere yaşam desteği sağlamak için en iyi yoldur (Bahar ve Parlar, 2007; Bahar vd., 2009; Robinson, 2002; World Health Organization / WHO, 2002). Ancak evde bakımın tek bir sektör ya da tek bir hizmet biçimi ile başarılması olası değildir. Çünkü yaşlı bakımı, sağlık ve eğitim hizmetleri ile sosyal kuruluşların, yerel yönetimlerin, toplum liderlerinin, kanaat önderlerinin, sivil toplum kuruluşlarının ve toplumsal düzeyde bakım süreçlerine katkı sağlayan tüm toplum bireylerinin katılımı ile mümkün hale gelmektedir (Republic of South Africa, 2001).

Yaşlanmanın farklı boyutlarına bağlı olarak ortaya çıkan ve yaşlıların yaşamında olağan kabul edilen pek çok değişim, günlük yaşam uyumunu ve yaşamın sürdürülebilirliğini etkilemektedir. Çoğu zaman bu değişiklikler hastalık olarak algılanabilir ya da sağlık sorunları ile karıştırılabilir. Oysa yaşlıların içinde bulunduğu durum, bakım gereksinimlerinin yaşa bağlı olarak düzenlenmesini gerektirir. Yaşlıların yaşam aktivitelerinin değişen performans düzeylerine göre küçük yardımlarla sürdürülebileceği açıktır. Sağlık sorunları nedeni ile tanı, tedavi ve bakımın farklılık gösterdiği, hastalıklara bağlı bakım gereksinimlerinin de kendine özgü olduğu bilinmektedir. Ancak yaşa bağlı olarak gerçekleştirilmekte ya da sürdürmekte güçlüklerle karşılaşılan bazı yaşam aktiviteleri desteklenerek, özellikle yalnız yaşayan yaşlı bireylerin yaşamlarını kaliteli bir biçimde sürdürmeleri sağlanabilir. Bu nedenle yaşlılara yönelik sunulacak toplumsal desteğin sağlanması ve sürdürülmesi bir yurttaş olarak her yaştan bireyin içinde bulunması gereken gönüllü ve sistemli hizmetlere ilişkin işlevsel bir yapının kurulması ile mümkün olabilir.

Evde bakıma ilişkin öncelik alanları bireylerin ihtiyaç ve isteklerine göre değişmekte, çoğunlukla gönüllü olarak yürütülen bu hizmetlerin içeriği de toplumlara göre farklılıklar göstermektedir (Kaseke ve Dhembamba, 2006: 15). Volsa (2004: 6), gönüllü olarak yapılan bu evde bakım hizmetlerini tarih, siyaset / politika, din ve kültür değişkenleri bağlamında tartışmaktadır. Moore McBride ve arkadaşları (2003) bir yurttaş olarak gönüllü yürütülen bu hizmetlerin katılımcılara asgari düzeyde finansal kazanç sağlayan, yerel, ulusal ve toplumsal yapıya uyumlu, örgütlü katılım sürecini içeren, toplum tarafından değerli olarak kabul edilen bir yapı olduğunu ifade etmektedirler. Volsa (2004: 6-7), gönüllülüğün temel karakteristiklerini "Gönüllülük, maddi kazanç ya da ödül için yapılan bir aktivite değildir. [...] Herhangi bir bağlılık olmaksızın özgür bir istekle üstlenilmektedir. [...] Bu aktivite gönüllülerin kendilerinden çok, toplumdaki diğer gruplara ya da

bireylere fayda sağlamak amacı ile üstlenilmektedir” şeklinde açıklamaktadır (Volsa, 2004: 6-7).

Gil Cleary ve arkadaşları (1998) ile Govekar ve Govekar (2002) da Volsa'nın bu tanımını desteklemektedir. Öyle ki, gönüllülük evde bakım hizmetlerinin yürütülmesi için zaman ayırmayı ve enerji harcamayı gerektirmektedir. Gönüllülüğün farklı tanımları olsa da gerçekte planlı olarak sürdürülen yardım etme davranışlarına dayanmaktadır (Omoto ve Snyder, 1995; Gil Cleary et al., 1998).

Yaşlılara yönelik toplumsal temelli gönüllü bakım ve destek hizmetlerinin sağlanmasında gençler, önemli bir grup olarak öne çıkmaktadır. Yaşlılar için evde bakım hizmetlerini geliştirmek üzere gönüllü gençlik hizmeti programları dünyada pek çok ülkede uygulanmaktadır. Hatta bu konuda geliştirilen yeni program ve politikalara kaynak ayırma çabaları sürmektedir. Gönüllü gençlik hizmetleri, yaşlıların yaşamlarının kaliteli bir şekilde sürdürülmesine katkı sağladığı kadar gençler için sivil ve toplumsal yaşama katılım, yaşam becerilerinin gelişmesi, riskli davranışların önlenmesi, farklı kültürlere uyum sağlama ve eğitim kazanımlarının geliştirilmesi açısından da değer taşımaktadır. Ayrıca bu hizmetlerin ders programları aracılığı ile yürütülmesi, uygulamaya dayalı öğrenimin bir parçası olarak görülmektedir. Bu bağlamda yaşlılara yönelik evde bakım hizmetlerine katılmak için hizmetlerin öğrenilmesi toplumla işbirliği yapılmasını, ders müfredatlarında bu konunun geliştirilmesini, yaşlılara bakmayı sosyal bir sorumluluk ve yurttaş olmanın gereği olarak görmeyi, sınıfta öğrenilen ve günlük yaşamda kazanılan deneyimlerin yaşlının evinde uygulanmasını, yaşlıların ihtiyaç ve isteklerinin belirlenmesi ve karşılanmasına ilişkin girişimlerde bulunulmasını sağlamaktadır (Clark, 2010). Türkiye’de ise gönüllü gençlik hizmetlerinde sistemli bir yapı olmamakla birlikte, yürütülen projelerin özellikle yaşlılara yönelik gönüllü hizmetlerin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına, “Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Ağı”nın dinamik bir yapı kazanmasına katkı sağlanması beklenmektedir. Böylece yaşlı bakımı

hizmetlerinde gençlerin de bir yurttaş olarak sorumluluk alması hedeflenmektedir.

Gerçekte toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerinin önemli bir parçası olan evde bakım yaşlı bireylerin yanı sıra risk altında ya da korunmaya muhtaç, fiziksel ve zihinsel engelli, tedavi sürecini tamamlamış ya da iyileşmiş ancak tedavi sonrasında yardıma ihtiyaç duyan, HIV/AIDS hastası, uyuşturucu madde kullanan, rahatsızlıkları olan bireylere bakan aileler, formal sistemde bakım verenler, sivil toplum örgütleri gibi informal sistemde bakım sağlayanlar, sağlık uzmanları, gönüllüler ve dini grupları içeren geniş kapsamlı bir uygulamadır (Republic of South Africa, 2001). Bu paydaşların sorumluluğu altında evde bakım hizmetleri çok yönlü olup;

- Eve yardım hizmeti (home help service),
- Evde takip hizmeti (home attendant service),
- Evde sağlık bakımı hizmetleri (home health services),
- Süreli bakım (respite care),
- Evlere yemek hizmeti (meals on wheels),
- Evlere bakım ve onarım hizmeti (handyman service),
- Telefonla yardım hizmeti (telecare service) olarak sıralanmaktadır (Danış, 2005).

Bu çalışma temel amacı evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik sürdürülebilir günlük yaşam destek gönüllüleri ağı oluşturmak olan “Ankara Büyükşehir Belediyesi “Yaşlılara Hizmet Merkezi”nde Yalnız Yaşayan Yaşlılar İçin Toplumsal Temelli Bir Bakım Hizmeti Önerisi: Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Gönüllüleri Ağı” başlıklı proje kapsamında yürütülmüştür. Bu makalede gönüllü ve yardımsever gençlerin evde yalnız yaşayan yaşlıların ihtiyaç duydukları toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerine ilişkin öncelik alanlarını değerlendirmeleri belirlenmeye çalışılmıştır. Gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerine ilişkin öncelik alanlarını değerlendirmeleri cinsiyet değişkenine göre de açıklanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu araştırma gençlerin evde yalnız yaşayan yaşlıların kendi barınma koşulları içinde ihtiyaç, istek ve yardım talepleri doğrultusunda toplumsal temelli bakım ve destek hizmetleri açısından öncelik alanlarına ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymak amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, üniversite öğrencisi olan gönüllü gençlerin yaşlı bakımına ilişkin eğilimlerini belirlemek amacı ile nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Örneklem

Araştırmanın evrenini, Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu ve Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini özellikle bu yüksekokul ve bölüm öğrencilerinin oluşturmasının esas nedeni; öğrencilerin yaşlılık, yaşlanma, evde bakım gibi konularda derslerinin bulunmasıdır. Böylece gönüllü olarak yaşlılara hizmet verecek olan gençlerin bu konuda akademik bilgi sahibi olmaları mümkün olacaktır. Gönüllü olarak araştırmaya katılacak gençlerin belirlenmesi için 2008-2009 eğitim öğretim yılında öncelikle Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu'nda araştırmanın tanıtılmasına ve gönüllü desteğine ilişkin bilgilendirme toplantıları yapılmıştır. Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen toplam 25 öğrenci seçilmiştir. Beslenme Bilimleri Bölümü 1., 2., 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasından gönüllü olan 15 öğrenci araştırma kapsamına alınmıştır. Ayrıca Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü 1., 2., 3. sınıf öğrencileri arasından gönüllü olan toplam 77 öğrenci de araştırmaya katılmıştır. Böylece toplam 117 gönüllü genç araştırma kapsamına alınmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formunun, anlaşılabilirliği için sade bir dil ile yazılmasına, konu ile ilgili kaynaklardan ve daha

önce yapılmış bazı araştırmalardan yararlanılarak kapsamlı bir şekilde hazırlanmasına özen gösterilmiştir.

Anket formu 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde cinsiyet, yaş grubu, annenin ve babanın öğrenim durumu, kardeş sayısı, ailedeki birey sayısı ve sosyo-ekonomik durum gibi gönüllü bireyleri tanıttıcı bilgileri ortaya koymayı amaçlayan sorular bulunmaktadır.

İkinci bölümde yaşlılara yönelik "Toplumsal Temelli Bakım Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği /TTBHDÖ" ile "Destek Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği / DHDÖ" için 3 düzeyli Likert tipi puanlama ["(1)Öncelikli", "(2)Kararsızım", "(3) Önceliksiz"] kullanılmıştır. TTBHDÖ daha önce Auon ve arkadaşları (2007) tarafından 2005 yılında 65 ve daha ileri yaş grubunda yalnız yaşayan kanserli yaşlılara uygulanan toplumsal temelli bakım esasına dayanan palyatif bakımın öncelik alanları ve kalitesini belirlemek üzere kullanılmış olan "Perceived Improvement in Services Provision / Hizmetleri Geliştirmede Algılanan İlerleme" ölçeğinin Türkçeye çevrilerek araştırmaya uyarlanması ile oluşturulmuştur. DHDÖ ise aynı araştırma kapsamında kullanılan "Support Tasks" ölçeğinin Türkçeye çevrilerek araştırmaya uyarlanması ile yapılandırılmıştır (Aoun et al., 2007).

2.3. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmada gönüllü gençlere uygulanan anket formu kapsamındaki TTBHD ve DHD ölçeklerine yapı geçerliği ve güvenirlilik testi yapılmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliğini kontrol etmek için faktör analizi uygulanmıştır. Analizde faktör türetme tekniği olarak temel bileşenler analizi, döndürme tekniği olarak Varimax kullanılmıştır. Faktör analizinde yük değerlerinin 0.45 ve üstü olması önerilmekle birlikte uygulamada 0.30 yük değeri alt sınır olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmada bir maddenin faktör yük değerinin 0.30 ve üstünde olması yeterli bulunmuştur (Büyüköztürk, 2006). Bu değer üstünde

olan cümleler seçilmiş, bu değer altında kalanlar daha sonra analizlere dahil edilmemiştir. TTBHDÖ ile DHDÖ'nin güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha hesaplanmıştır. TTBHDÖ'nin güvenilirliğine ilişkin açıklanan varyans %61.4, alpha değeri 0.93; DHDÖ'nin açıklanan varyans değeri %66.5, alpha değeri ise 0.94 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre her iki ölçeğin bu araştırmada kullanılmak için geçerli ve güvenilir olduğu anlaşılmaktadır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS 16 (Statistical Package for The Social Sciences) istatistik yazılım programından yararlanılarak analiz edilmiştir. Cinsiyete göre gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerini öncelik alanlarına göre değerlendirmeleri üzerinde ortaya çıkan farklılığı saptamak için t testi yapılmıştır. Ayrıca kızlar ve erkeklerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerinin öncelik alanlarına ilişkin değerlendirmelerinden aldıkları ortalama puanlar ayrı ayrı sıralanmıştır

3. Bulgular

Bu bölüm "Demografik Bilgiler" ve "Yaşlılara Yönelik Toplumsal Temelli Bakım ve Destek Hizmetlerindeki Öncelik Alanları" olmak üzere iki esas başlık halinde oluşturulmuştur.

3.1. Demografik Bilgiler

3.1.1. Gönüllü gençleri tanıtıcı demografik bilgiler

Gönüllü gençlerin %65'i kız öğrencilerden, %31.6'sı erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu gençlerin %75.2'si 18-24 yaş grubundadır. Ayrıca %10.3'ünün 17 yaşında ve daha küçük, %6'sının ise 25 yaşında ve daha büyük olduğu belirlenmiştir. Gönüllü gençlerin %65.8'i Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, %21.4'ü Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, %12.8'i ise Ankara Üniversite-

si Ev Ekonomisi Yüksekokulu Beslenme Bilimleri Bölümü'nde eğitimine devam etmektedir. Bu öğrencilerin %44.4'ünün 2 ya da 2'den daha az, %35'inin 3-5 arasında, %13.7'sinin 5'ten fazla kardeşi olduğu saptanmıştır. Gönüllülerin %32.5'inin annesinin ilköğretim mezunu olduğu, %21.4'ünün annesinin okuryazar olmadığı, %18.8'inin annesinin ise ortaokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Annesi lise mezunu olanların oranı %14.5'tir. Gençlerin %30.8'inin babası lise mezunu, %28.2'sinin babası ilkokul mezunu, %15.4'ünün babası ortaokul mezunu, %11.1'inin babası ise üniversite mezunudur.

3.2. Yaşlılara Yönelik Toplumsal Temelli Bakım ve Destek Hizmetlerindeki Öncelik Alanları

Bu bölümde araştırma bulguları;

- (i) Gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri
- (ii) Gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik destek hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri
- (iii) Cinsiyete göre gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri
- (iv) Cinsiyete göre gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik destek hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri olmak üzere dört alt başlık halinde açıklanmıştır.

3.2.1. Gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri

Yaşlıların ihtiyaç duydukları toplumsal temelli bakım hizmetlerine ilişkin öncelik alanları gençlerin gözünden değerlendirilmiştir. Buna göre gençler toplumsal temelli bakım hizmetleri kapsamında yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları desteklemeyi (\bar{X} =2.45, %67.3), bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturmayı (\bar{X} =2.41, %65.5), yalnız yaşayan yaşlı bireyleri kapsayan hizmetler için sağlanabilecek gönüllü desteğinin artırılmasını sağlamayı (\bar{X} =2.40, %64.6) en öncelikli konular olarak sıralamaktadırlar.

Ayrıca gençlerin yaşlılar için yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerinin sağlanması ($\bar{X}=2.35$, %61.1), yalnız yaşayan yaşlı bireylerin “sosyal yardım”a dayalı bakım hizmetlerine ulaşılması ($\bar{X}=2.33$, %61.9), gönüllülük esasına dayanan toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturulması ($\bar{X}=2.31$, %59.3), bakım hizmetinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzunun oluşturulması ($\bar{X}=2.27$, %54.0), bakım hemşiresi gerektirmeyen basit sağlık hizmetlerinin sağlanması ($\bar{X}=2.24$, %54.9) gibi toplumsal temelli bakım hizmetlerini de öncelikli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin işler-

liğinin tek elden yürütülmesinin sağlanması ($\bar{X}=2.15$, %30.1) ile gece oturma hizmetinin sağlanması ($\bar{X}=2.17$, %22.1) gençler tarafından en az öncelikli bulunan toplumsal temelli bakım hizmetleridir (Tablo 1).

3.2.2. Gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik destek hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri

Gençler, yaşlıların korku ve yalnızlık gibi sorunlarına yönelik duygusal destek sağlama ($\bar{X}=2.48$, %72.6), yatağa yatma, evin etrafını dolaşma gibi hareketliliği sağlama ($\bar{X}=2.44$, %65.5), ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom kontrolü takibi ve deste-

Tablo 1. Gönüllü gençlerin toplumsal temelli bakım hizmetlerine ilişkin öncelik alanlarını değerlendirmeleri ve t testi sonuçları

TTBHDÖ (N=113)	Cinsiyet Kadın:76 Erkek:37	Öncelikli		Kararsızım		Önceliksiz		T	Ortalama
		Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
1. Gece oturma hizmetinin sağlanması	Kız	27	35.5	28	36.8	21	27.6	1.790	2.08
	Erkek	17	45.9	16	43.2	4	10.8		2.35
	Toplam	44	38.9	44	38.9	25	22.1		2.17
2. Yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerinin sağlanması	Kız	40	52.6	9	11.8	27	35.5	3.366**	2.73
	Erkek	29	78.4	6	16.2	2	5.4		2.35
	Toplam	69	61.1	15	13.3	29	25.7		2.17
3. Bakım hemşiresini gerektirmeyen basit sağlık hizmetlerinin sağlanması	Kız	41	53.9	7	9.3	28	36.8	1.152	2.38
	Erkek	21	56.8	9	24.3	7	18.9		2.24
	Toplam	62	54.9	16	14.2	35	31.0		2.07
4. Bakım hizmetlerinin işlerliğinin tek elden yürütülmesinin sağlanması	Kız	30	39.5	21	27.6	25	32.9	1.512	2.32
	Erkek	21	56.8	7	18.9	9	24.3		2.15
	Toplam	51	45.1	28	24.9	34	30.1		2.11
5. Bakım hizmetinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzunun oluşturulması	Kız	38	50.0	8	10.5	30	39.5	2.911**	2.59
	Erkek	23	62.2	13	35.1	1	2.7		2.27
	Toplam	61	54.0	21	18.6	31	27.4		2.21
6. Bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma	Kız	42	55.3	8	10.5	26	34.2	3.660***	2.81
	Erkek	32	86.5	3	8.1	2	5.4		2.41
	Toplam	74	65.5	11	9.7	28	24.8		2.18
7. Gönüllülük esasına dayanan toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturma	Kız	40	52.6	10	13.2	26	34.2	2.192*	2.57
	Erkek	27	73.0	4	10.8	6	16.2		2.31
	Toplam	67	59.3	14	12.4	32	28.3		2.16
8. Yalnız yaşayan yaşlı bireylerin “sosyal yardım”a dayalı bakım hizmetlerine ulaşmalarının sağlanması	Kız	42	55.3	4	5.3	30	39.5	2.965**	2.68
	Erkek	28	75.7	6	16.2	3	8.1		2.33
	Toplam	70	61.9	10	8.8	33	29.2		2.30
9. Yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları destekleme	Kız	47	61.8	5	6.6	24	31.6	2.796**	2.76
	Erkek	29	78.4	7	18.9	1	2.7		2.45
	Toplam	76	67.3	12	10.6	25	22.1		2.32
10. Yalnız yaşayan yaşlı bireyleri kapsayan hizmetler için sağlanabilecek gönüllü desteğin artırılmasını sağlama	Kız	47	61.8	6	7.9	23	30.3	1.466	2.57
	Erkek	26	70.3	6	16.2	5	13.5		2.40
	Toplam	73	64.6	12	10.6	28	24.8		2.08

Toplumsal Temelli Bakım Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği /TTBHDÖ, *p<.05, **p<.01, ***p<.001

ği sağlama ($\bar{X}=2.41$, %64.6), reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme (2.41, %65.6), sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme (2.41, %61.9) ve yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme (2.40, %64.6) gibi konuların evde yalnız yaşayan yaşlılar için öncelikli olarak karşılanması gereken destek hizmetleri olduğunu düşünmektedirler. Arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama (2.36, %61.9) ve doktora ya da alışverişe gitmek için ulaşımı düzenleme (2.33, %61.1) gibi konular da yaşlılar için öncelikli olarak sağlanması gereken destek hizmetleri olarak sıralanmıştır. Yaşlılar için temizlik, bahçe işleri gibi ev yönetimini destekleme (2.22, %51.3) ile borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere

ulaşabilmede yardım sağlama gibi destek hizmetleri gençler tarafından en az öncelikli olarak değerlendirilmiştir (Tablo 2).

3.2.3. Cinsiyete göre gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri

Araştırma bulgularının bu bölümünde kızların ve erkeklerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri öncelik alanlarına göre ayrı ayrı sıralanmıştır. Kızlar yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetleri açısından öncelikli buldukları konuları sırasıyla şu şekilde değerlendirmişlerdir. Buna göre kızlar yalnız yaşayan yaşlı bireyleri kapsayan hizmetler için

Tablo 2. Gönüllü gençlerin destek hizmetlerine ilişkin öncelik alanlarını değerlendirmeleri ve t testi sonuçları

DHDÖ (N=113)									
1- Ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom kontrolü, takibi ve desteği sağlama	Kadın	42	55.3	8	10.5	26	34.2	3.710***	2.21
	Erkek	31	83.8	5	13.5	1	2.7		2.81
	Toplam	73	64.6	13	11.5	27	23.9		2.41
2- Yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme	Kadın	43	56.6	6	7.9	27	35.5	3.481**	2.21
	Erkek	30	81.1	6	16.2	1	2.7		2.78
	Toplam	73	64.6	12	10.6	28	24.8		2.40
3- Yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlama	Kadın	46	60.6	8	10.5	22	28.9	2.394*	2.32
	Erkek	28	75.7	7	18.9	2	5.4		2.70
	Toplam	74	65.5	15	13.3	24	21.2		2.44
4- Temizlik, bahçe işleri gibi ev yönetimini destekleme	Kadın	38	50.0	13	17.1	25	32.9	.874	2.17
	Erkek	20	54.1	9	24.3	8	21.6		2.32
	Toplam	58	51.3	22	19.5	33	29.2		2.22
5- Reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme	Kadın	45	59.2	5	6.6	26	34.2	2.901**	2.25
	Erkek	28	75.7	8	21.6	1	2.7		2.73
	Toplam	73	64.6	13	11.5	27	23.9		2.41
6- Doktora ya da alışverişe gitmek için ulaşımı düzenleme	Kadın	41	53.9	6	7.9	29	38.2	3.001**	2.16
	Erkek	28	75.7	6	16.2	3	8.1		2.68
	Toplam	69	61.1	12	10.6	32	28.3		2.33
7- Sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme	Kadın	42	55.3	13	17.1	21	27.6	2.486*	2.28
	Erkek	28	75.7	6	16.2	3	8.1		2.68
	Toplam	70	61.9	19	16.8	24	21.2		2.41
8- Arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama	Kadın	39	51.3	12	15.8	25	32.9	3.273**	2.18
	Erkek	31	83.8	2	5.4	4	10.8		2.73
	Toplam	70	61.9	14	12.4	29	25.7		2.36
9- Borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere ulaşabilmede yardımcı sağlama	Kadın	35	46.1	9	11.8	32	42.1	3.029**	2.04
	Erkek	25	67.6	8	21.6	4	10.8		2.57
	Toplam	60	53.1	17	15.0	36	31.9		2.21
10- Korku ve yalnızlık gibi sorunlara yönelik duygusal destek sağlama	Kadın	48	63.2	2	2.6	26	34.2	3.470**	2.29
	Erkek	34	91.9	1	2.7	2	5.4		2.86
	Toplam	82	72.6	3	2.7	28	24.8		2.48

Destek Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği / DHDÖ, *p<.05, **p<.01, ***p<.001

sağlanabilecek gönüllü desteğinin artırılması (\bar{X} = 2.32), yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakların desteklenmesi (\bar{X} = 2.30) gibi konuları öncelikli bulmaktadırlar (Şekil 1). Ayrıca yaşlılar için bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma (\bar{X} = 2.21), gönüllülük esasına dayanan toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturma (\bar{X} = 2.18), yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerini sağlama (\bar{X} = 2.17), bakım hemşiresi gerektirmeyen basit sağlık hizmetlerini sağlama (\bar{X} = 2.17), yalnız yaşayan yaşlı bireylerin “sosyal yardım”a dayalı bakım hizmetlerine ulaşmalarını sağlama (\bar{X} = 2.16), bakım hizmetinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzu oluşturma (\bar{X} = 2.11) toplumsal temelli bakım hizmetleri açısından kızların öncelikli buldukları konular arasındadır. Kızlar yaşlılar için gece oturma hizmetinin sağlanması (\bar{X} = 2.08) ve bakım hizmetlerinin işlerliğinin tek elden yürütülmesi (\bar{X} = 2.07)

Şekil 1. Kızların yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerini değerlendirmelerine göre öncelik sıralaması

Öncelik Sırası	TTBHDÖ (N=113)	$\bar{X}_{Kız}$
1.	Yalnız yaşayan yaşlı bireyleri kapsayan hizmetler için sağlanabilecek gönüllü desteğin artırılmasını sağlama	2.32
2.	Yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları destekleme	2.30
3.	Bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma	2.21
4.	Gönüllülük esasına dayanan toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturma	2.18
5.	Yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerinin sağlanması	2.17
6.	Bakım hemşiresini gerektirmeyen basit sağlık hizmetlerinin sağlanması	2.17
7.	Yalnız yaşayan yaşlı bireylerin “sosyal yardım”a dayalı bakım hizmetlerine ulaşmalarının sağlanması	2.16
8.	Bakım hizmetinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzunun oluşturulması	2.11
9.	Gece oturma hizmetinin sağlanması	2.08
10.	Bakım hizmetlerinin işlerliğinin tek elden yürütülmesinin sağlanması	2.07

Toplumsal Temelli Bakım Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği / TTBHDÖ

gibi toplumsal temelli bakım hizmetlerini diğerleri kadar öncelikli bulmamaktadırlar (Şekil 1).

Erkekler, yaşlılar için toplumsal temelli bakım hizmetlerinin öncelik alanları açısından kızlara göre daha farklı bir sıralama ortaya koymaktadırlar (Şekil 2). Buna göre erkekler yaşlılara bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma hizmetini (\bar{X} = 2.81) en öncelikli olarak değerlendirmektedirler. Aynı zamanda yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları destekleme (\bar{X} = 2.76), yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerini sağlama (\bar{X} = 2.73) yaşlılar için sosyal yardıma dayalı bakım hizmetlerine ulaşma (\bar{X} = 2.68), bakım hizmetlerinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzu oluşturma (\bar{X} = 2.59) ve buna bağlı olarak toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturma (\bar{X} = 2.57), gönüllü desteğini artırma (\bar{X} = 2.57) gibi toplumsal temelli bakım hizmetlerini de öncelikli bulmaktadırlar. Ancak erkekler yaşlılar için bakım hemşiresi gerektirmeyen basit sağlık hizmetleri (\bar{X} = 2.38), gece oturma hizmeti (\bar{X}

Şekil 2. Erkeklerin yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerini değerlendirmelerine göre öncelik sıralaması

Öncelik Sırası	TTBHDÖ (N=113)	\bar{X}_{Erkek}
1.	Bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma	2.81
2.	Yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları destekleme	2.76
3.	Yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerinin sağlanması	2.73
4.	Yalnız yaşayan yaşlı bireylerin “sosyal yardım”a dayalı bakım hizmetlerine ulaşmalarının sağlanması	2.68
5.	Bakım hizmetinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzunun oluşturulması	2.59
6.	Gönüllülük esasına dayanan toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturma	2.57
7.	Yalnız yaşayan yaşlı bireyleri kapsayan hizmetler için sağlanabilecek gönüllü desteğin artırılmasını sağlama	2.57
8.	Bakım hemşiresini gerektirmeyen basit sağlık hizmetlerinin sağlanması	2.38
9.	Gece oturma hizmetinin sağlanması	2.35
10.	Bakım hizmetlerinin işlerliğinin tek elden yürütülmesinin sağlanması	2.32

Toplumsal Temelli Bakım Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği / TTBHDÖ

= 2.35) ve bakım hizmetlerinin işlerliğini sağlama ($\bar{X}= 2.32$) gibi toplumsal temelli bakım hizmetlerinin diğer konular kadar öncelikli olmadığını düşünmektedirler (Şekil 2).

Kızlar ve erkeklerin evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım hizmetlerine ilişkin öncelik alanlarını değerlendirmeleri sonucu ortaya çıkan ortalama puanlar arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamı t testi ile araştırılmıştır. Buna göre erkeklerin yaşlılar için yemek pişirme, temizlik gibi işbirliğine dayalı ev yönetimi hizmetlerini sağlama ($p < 0.01$), bakım hizmetinin sürdürülmesine yardımcı olmak için gönüllü havuzu oluşturma ($p < 0.01$), bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma ($p < 0.001$), gönüllülük esasına dayanan toplumsal temelli bakım hizmeti ağı oluşturma ($p < 0.05$), yalnız yaşayan yaşlı bireylerin sosyal yardıma dayalı bakım hizmetlerine ulaşmalarını sağlama ($p < 0.01$) ve bu bireylerin ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları destekleme ($p < 0.01$) gibi toplumsal temelli bakım hizmetlerini kızlara kıyasla daha öncelikli olarak değerlendirdikleri saptanmıştır. Bu sonuçlar istatistiksel olarak da anlamlıdır (Tablo 1).

3.2.4. Cinsiyete göre gönüllü gençlerin yaşlılara yönelik destek hizmetlerindeki öncelik alanlarını değerlendirmeleri

Bu bölümde kızlara ve erkeklere göre yaşlılara yönelik destek hizmetlerine ilişkin öncelik sıralamaları belirlenmiştir. Kızların sırasıyla yaşlılar için yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlama ($\bar{X}= 2.32$), korku ve yalnızlık gibi sorunlara yönelik duygusal destek sağlama ($\bar{X}= 2.29$), sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme ($\bar{X}= 2.28$), reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme ($\bar{X}= 2.25$), ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom kontrolü, takibi ve desteği sağlama ($\bar{X}= 2.21$), yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme ($\bar{X}= 2.21$), arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama ($\bar{X}= 2.18$), temizlik, bahçe işleri gibi ev yönetimini

destekleme ($\bar{X}= 2.17$), doktora ya da alışverişe gitmek için ulaşımı düzenleme ($\bar{X}= 2.16$) gibi destek hizmetlerini öncelikli buldukları saptanmıştır. Borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere ulaşabilmede yardımcı sağlama hizmeti ($\bar{X}= 2.04$) ise kızlar tarafından öncelikli olarak değerlendirilmemiştir. Burada dikkati çeken bulgu kızların yaşla birlikte azalan fiziksel kapasiteye bağlı olarak yatağa yatma, evin etrafını dolaşma gibi hareketliliğin sağlanması gibi destek hizmetlerini en öncelikli alan olarak bulmalarındır (Şekil 3).

Şekil 3. Kızların yaşlılara yönelik destek hizmetlerini değerlendirmelerine göre öncelik sıralaması

Öncelik sırası	DHDÖ (N=113)	$\bar{X}_{Kız}$
1.	Yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlama	2.32
2.	Korku ve yalnızlık gibi sorunlara yönelik duygusal destek sağlama	2.29
3.	Sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme	2.28
4.	Reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme	2.25
5.	Ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom kontrolü, takibi ve desteği sağlama	2.21
6.	Yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme	2.21
7.	Arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama	2.18
8.	Temizlik, bahçe işleri gibi ev yönetimini destekleme	2.17
9.	Doktor ya da alışveriş yerine gitmek için ulaşımı düzenleme	2.16
10.	Borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere ulaşabilmede yardımcı sağlama	2.04

Destek Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği / DHDÖ

Ayrıca kızlar destek hizmetleri kapsamında yaşlıların sosyal yaşamını, tıbbi bakım ihtiyaçlarının sorumluluğunu paylaşmayı, evin fiziksel çevresini düzenlemeyi, ulaşım ve finansal desteğe ilişkin destek sağlamayı da önemli bulmaktadırlar (Şekil 3).

Erkeklerin yaşlılara yönelik destek hizmetlerini öncelik alanlarına göre değerlendirmelerinden almış oldukları ortalama puanlar incelendiğinde; yaşlılar için korku ve yalnızlık gibi sorunlara yönelik duygusal destek sağlama en öncelikli hizmet olarak

belirlenmiştir ($\bar{X}= 2.86$). Ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom kontrolü, takibi ve desteği sağlama ($\bar{X}= 2.81$); yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme ($\bar{X}= 2.78$); reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme ($\bar{X}= 2.73$) sırasıyla erkekler tarafından öncelikli bulunan destek hizmetleridir. Ayrıca erkekler, yaşlılar için arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama ($\bar{X}= 2.73$); yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlama; doktor ya da alışverişe gitmek için ulaşımı düzenleme ($\bar{X}= 2.68$) ve sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme ($\bar{X}=2.68$) gibi destek hizmetlerini de öncelikli bulmaktadırlar. Bunun yanı sıra borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere ulaşabilmede yardımcı sağlama ile temizlik, bahçe işleri gibi ev yönetimini destekleme öncelikli bulunan diğer destek hizmetleridir (Şekil 4).

Şekil 4. Erkeklerin yaşlılara yönelik destek hizmetlerini değerlendirmelerine göre öncelik sıralaması

Öncelik Sırası	DHDÖ (N=113)	\bar{X} _{Erkek}
1.	Korku ve yalnızlık gibi sorunlara yönelik duygusal destek sağlama	2.86
2.	Ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom kontrolü, takibi ve desteği sağlama	2.81
3.	Yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme	2.78
4.	Reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme	2.73
5.	Arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama	2.73
6.	Yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlama	2.70
7.	Doktor ya da alışveriş yerine gitmek için ulaşımı düzenleme	2.68
8.	Sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme	2.68
9.	Borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere ulaşabilmede yardımcı sağlama	2.57
10	Temizlik, bahçe işleri gibi ev yönetimini destekleme	2.32

Destek Hizmetlerini Değerlendirme Ölçeği / DHDÖ

Kızlar ve erkeklerin evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik destek hizmetlerine ilişkin öncelik alanlarını değerlendirmeleri sonucu ortaya çıkan ortalama puanlar arasındaki fark t testi ile yorumlanmıştır. Yaşlılara yönelik destek hizmetleri açısından erkekler, ağrı ve hastalık sürecine ilişkin semptom

kontrolü, takibi ve desteği sağlama ($p< 0.001$); yıkanma, giyinme, beslenme gibi günlük temel yaşam aktivitelerini destekleme ($p<0.001$), yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlama ($p<0.05$); reçete okuma, düzenli ilaç alma gibi tıbbi bakımı destekleme ($p<0.01$); doktora ya da alışverişe gitmek için ulaşımı düzenleme ($p<.01$); sosyal aktiviteleri sürdürmeye yardım etme ($p<0.05$); arkadaşlarla iletişim kurmada sosyal destek sağlama ($p<0.01$); borçların ve faturaların ödenmesi gibi destekleme ulaşabilmede yardımcı sağlama ($p<0.01$) ile korku ve yalnızlık gibi sorunlara yönelik duygusal destek sağlama ($p<0.01$) gibi hizmetleri kızlara kıyasla daha öncelikli olarak değerlendirmektedirler (Tablo 2).

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Gençlerin bakış açısı ile evde yalnız yaşayan yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerinin öncelik alanlarının değerlendirildiği bu araştırmada, gençler toplumsal temelli bakım hizmetleri kapsamında yalnız yaşayan yaşlıların ziyaretçi sayısını artırmak için hem insansal hem de materyal kaynakları destekleme ve bakım hizmeti vermek üzere finansal destek paketi oluşturma gibi konuları öncelikli olarak değerlendirmektedirler. Yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin işlerliğinin tek elden yürütülmesinin sağlanması ile gece oturma hizmetinin sağlanması gençlerin öncelikli olarak değerlendirmedeği toplumsal temelli bakım hizmetleridir.

Ayrıca yaşlılara korku ve yalnızlık gibi sorunlarına yönelik duygusal destek ile yatağa yatma, evin etrafını dolaşma gibi fonksiyonel destek sağlama gençler tarafından en öncelikli olarak değerlendirilen destek hizmetleridir. Yaşlılara borçların ve faturaların ödenmesi gibi desteklere ulaşabilmelerinde yardımcı sağlama gençler tarafından öncelikli olarak değerlendirilmeyen bir destek hizmetidir.

Erkekler yaşlılar için hem toplumsal temelli bakım hem de destek hizmetleri kapsamında yer alan birçok konuyu kızlara göre daha öncelikli olarak de-

ğerlendirmektedirler. Ayrıca kızlar ve erkeklerin bu hizmetleri farklı öncelik sırasında değerlendirdikleri anlaşılmaktadır. Burada dikkati çeken en önemli bulgu, kızların yaşlılar için toplumsal temelli bakım hizmetleri arasında gönüllü desteğini birinci sıraya koymalarıdır. Ayrıca yatağa yatma, evin etrafında dolaşma gibi hareketliliği sağlamaya ilişkin fonksiyonel sağlık statüsünün iyileştirilmesi en öncelikli olarak değerlendirilen destek hizmetleri arasında bulunmaktadır. Erkekler ise yaşlılar için toplumsal temelli bakım hizmetleri açısından finansal destek paketi oluşturmayı; destek hizmetleri açısından ise yaşlıların korku ve yalnızlık gibi sorunlarına yönelik duygusal destek sağlamayı daha öncelikli olarak değerlendirmektedirler.

Geleceğin yaşlı adaylarının gözünden yapılan bu çalışma sonuçları da göstermektedir ki, erkekler ya da kızlara göre toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerinin öncelik sırası değişse de bu hizmetlerin hepsi yaşlılar için öncelikli ve önemlidir. Bilindiği gibi, yaşlılıkta yaşla birlikte azalan pek çok yeti kaybı ile yaşlıların bakım ve desteğe olan ihtiyaçlarının çeşitlenmesi kaçınılmazdır. Bu nedenle yaşlılık döneminde Maslow (1968)'un hiyerarşik olarak belirlediği ihtiyaçların yeterince karşılanması yaşamdan duyulan tatmini de artırmaktadır. Bu hiyerarşide beş düzeyde belirtilen ihtiyaçlar; (i) **Temel ve yaşamsal ihtiyaçlar**-beslenme, barınma, su, oksijen; (ii) **Güvenlik ihtiyacı** – güvenli bir çevrede yaşama ihtiyacı; (iii) **Ait olma ve sevgi ihtiyacı**-bir gruba ait olma ve sevgi ihtiyacı; (iv) **Saygı görme, kabul edilme ihtiyacı**-gruplar ve toplumlar tarafından kabul görme ihtiyacı; (v) **Kendini gerçekleştirme ihtiyacı** olarak sıralanmaktadır.

Yaşlılık döneminde özellikle üst düzeyde olan kendini gerçekleştirme ihtiyacının karşılanması, yaşlı bireyin kendisini diğerlerinden birisi kabul etmesine, etkili problem çözmeye, kendi kendini yönetmeye, yeni deneyimlere, değer vermeye, özdeşim kurmaya, başkaları için endişelenmeye, yaratıcılığı geliştirmeye, güçlü ve kişisel değerler belirlemeye dayanmaktadır. Bu nedenle yaşlılar için planlanan

cak toplumsal temelli bakım ve destek hizmetlerinin planlanmasında hiyerarşinin her düzeyindeki ihtiyaçların yeterince karşılanması çok önemlidir. Ayrıca yaşlılara yönelik toplumsal temelli bakım ve destek hizmetleri; yaşlı bireylerin fiziksel, sosyal, duygusal, ekonomik ve manevi ihtiyaçlarına odaklanmalı, bütünlükçü olmalıdır. Hem toplum tarafından kabul edilen, hem de bireyin özel yaşamına bağlı olarak kültüre, dine, mahremiyet ve onura duyarlı olmalı, yaşlı bireyi merkez almalıdır. Önleyici, sağlayıcı, tedavi edici, iyileştirici hizmetleri kapsamalıdır. Yaşlıların ve yaşlılara bakım verenlerin otonomi ve fonksiyonel bağımsızlığını iyileştirmek için kapasitenin geliştirilmesini ve güçlendirilmesini sağlamalıdır. Yaşam boyu sürdürülebilir olmalı, özellikle kaynakların etkili kullanımına ilişkin sorumlulukların belirlenmesini ve paylaşılmasını içermelidir. Ayrıca yaşlılar için eşit fırsatları, hakları, bağımsız bir yaşamı korumalı ve geliştirmelidir.

Kaynaklar

- Akdemir, Nuran (2003), *Evde Bakım*, II. Ulusal Geriatri Kongresi Kitabı, Türk Geriatri Vakfı Yayını, Antalya, s. 63-65.
- Aoun, Samar, Kristjanson, Linda, Currow, David, Skett C. Kim, Oldham, Lynn ve Yates, Patsy (2007), "Terminally-Ill People Living Alone without A Caregiver: An Australian National Scoping Study of Palliative Care Needs Australian National Scoping Study of Palliative Care Needs", *Palliative Medicine*, 21(1), 29-34.
- Bahar, Aynur ve Parlar, Serap (2007), "Yaşlılık ve Evde Bakım", *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), s.32-39.
- Bahar, Güven, Bahar, Aynur ve Savaş, Haluk, A., (2009) "Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler", *Fırat Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12), s.85-98.
- Büyüköztürk, Şener (2006), "Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum", Pegem A Yayıncılık Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Clark, Philip, G. (2010), "Service-Learning Education in Community-Academic Partnerships: Implications for Interdisciplinary Geriatric Training in the Health Professions", *Educational Gerontology*, 25(7), pp.641-660.

Danış, Zafer (2005), "Toplumsal Temelli Bakım Anlayışı", *Öz-Veri Dergisi*, 2(1).

Gil Cleary,.E., Snyder, Mark., Ridge, Robert, D., Cope-land, John, Stukas, Arthur, A., Haugen, J., ve Miene, Peter (1998), "Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach", *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, pp.1516-1530.

Govekar, Paul, L. ve Govekar, Michele, A. (2002), "Using Economic Theory and Research to Better Understand Volunteer Behaviour", *Nonprofit Management and Leadership* 13(1), pp.33-47.

Kaseke, Edvin ve Dhemba, Jotham. (2006), *Five-Country Study on Service and Volunteering in Southern Africa: Zimbabwe Country Report*, Volunteer and Service Enquiry Southern Africa / VOSESA.

Omoto, Allen, M. (1998), "Responding to the HIV Epidemic: Current Research on Volunteerism and Its Implications", *Psychology and AIDS Exchange*, 25, pp. 3-11.

Republic of South Africa (2001), *National Guideline on Home-based care / Community-Based Care*, Internet Adresi: <http://www.doh.gov.za/docs/factsheets/guidelines/homecare/define.pdf>. Erişim Tarihi: 02.02.2010 .

Robinson, Ray (2002), "The Finance and Provision of Long Term Care for Elderly People in The UK: Recent Trends, Current Policy and Future Prospects", *Journal of Population and Social Security*, 1(2), pp.33-42.

Volsa (2004), *Building A Strong, Vibrant, and Dynamic Sustainable Volunteer Movement in Africa*, Johannesburg: VOLSA.

WHO, (2002), *Community Home-Based Care in Resource-Limited Settings: Framework for Action*, Geneva, Switzerland,